

Рівненський інститут
Вищого навчального закладу
Відкритий міжнародний університет розвитку людини „Україна”

Курсова робота
з курсу “Мікроекономіка”
на тему: „Рівновага конкурентних ринків”

Виконав: студент II курсу
економічного факультету
групи ЕП-2
Палиця Олександр
Перевірив: Єфімчук Тетяна Іванівна

Рівне-2005

Зміст

Вступ	3
1 Основна частина	4
1.1 Рівноважна ціна та теорія загальної рівноваги	4
1.2 Методи аналізу загальної рівноваги	6
1.3 Конкуренція — важливий чинник встановлення рівноваги	11
1.4 Рівновага як наслідок ефективного розподілу товарів	13
1.5 Дослідження ефективності виробництва в ринковій економіці	16
Висновки	23
Список літератури	24

Вступ

Сучасна ринкова економіка являє собою складний організм, що складається з величезної кількості різноманітних виробничих, комерційних, фінансових і інформаційних структур, що взаємодіють на фоні розгалуженої системи правових норм бізнесу, і що об'єднуються єдиним поняттям - ринок.

Ринок - це організована структура, де "зустрічаються" виробники і споживачі, продавці і покупці, де в результаті взаємодії попиту споживачів і пропозиції виробників встановлюються і ціни товарів, і обсяги продажів.

Основні види ринків:

- з погляду відповідності чинному законодавству: легальний і тіньовий ринок

- по економічному призначенню об'єктів ринкових відносин: споживчий ринок, ринок капіталів, ринок робочої сили, ринок інформації, фінансовий ринок, валютний ринок і ін.

- по просторовій ознаці: місцевий, національний, міжнародний регіональний та світовий ринки.

Кожен із цих ринків, у свою чергу, можна розділити на складові елементи. Так ринок засобів виробництва включає ринок землі, верстатів, кормів, газу і т. д.; ринок інформації - ринки науково-технічних розробок, ноу-хау, патентів і ін.; фінансовий ринок - ринки цінних паперів, банківських позичок і інших кредитних ресурсів.

Окремо взятий конкурентний ринок забезпечує максимізацію споживчого надлишку, виробництво продукції є найбільш ефективним способом та розподілом виробничих ресурсів з максимальною віддачею. Але при цьому не враховувалось, як вплине зміна ціни одного блага на ціни інших благ, тобто ігнорувались зворотні зв'язки, які існують в ринкових умовах між різними ринками не тільки національної, а й світової економіки.

Основна мета курсової роботи – висвітлити основи теорії загальної рівноваги, навести методику аналізу рівноваги конкурентних ринків та вплив

конкуренції, а також дослідити ефективність виробництва в ринковій економіці.

1 Основна частина

1.1 Рівноважна ціна та теорія загальної рівноваги

У політичній економії, що обслуговувала адміністративно-командну систему, стверджувалося, що ринкова економіка в умовах капіталізму має хаотичний характер розвитку. Насправді ж ринкова економіка здатна до саморегулювання. Воно відбувається під впливом вільної конкуренції, постійної зміни цін, регулювання економічних процесів на основі співвідношення попиту і пропозиції.

Хоча в ринковій економіці можливі прорахунки, але по кожному товару встановлюється певний рівень ціни на основі рівноваги попиту і пропозиції. Діє система саморегулювання. У кожний певний момент виникає конкретна рівновага між попитом і пропозицією. І ця рівновага досить ефективна.

При встановленні такої рівноваги випуск продукції досягає економічно доцільного, витрати чинників виробництва — мінімального рівня. В результаті, як дотепно зауважує П. Самуельсон, людям, які люблять яблука, ніхто не пропонує апельсини і навпаки.

Автором теорії загальної рівноваги є відомий швейцарський економіст Леон Вальрас (1834 - 1910), професор Лозаннського університету, за походженням француз. Він був одним із засновників теорії граничної корисності. Однак особливо став відомим як автор теорії рівноваги. Своє відкриття він зробив на основі математичних висновків.

Леон Вальрас довів, що в умовах ринкової економіки є можливість встановлення рівноваги на основі співвідношення пропозиції і попиту. Вільна конкуренція забезпечує встановлення ціни рівноваги.

Рівноважна ціна — це ціна на конкурентному ринку, за якої величина попиту і пропозиції однакові, немає ні дефіциту, ні надлишку товарів ні послуг. Така ціна не містить у собі тенденції до зростання або до зниження

обсягів виробництва.

Основні постулати теорії рівноваги Л. Вальраса :

1. Зміни цін впливають на попит і пропозицію і навпаки; зміна попиту впливає на пропозицію і навпаки. Отже, їхній взаємозв'язок впливає на встановлення рівноваги.

2. Рівноважна ціна встановлюється в результаті конкуренції, співвідношення попиту і пропозиції, наявності ресурсів та інших чинників.

3. Загальна рівновага здійснюється щодо всіх товарів. Це пояснюється тим, що потреба у цьому товарі залежить від наявності інших товарів. Наприклад, споживання м'яса залежить від наявності кави.

4. Рівновагу характеризує, як правило, мінова вартість. Мінова цінність товарів — це рівень економічної рівноваги. В умовах конкуренції діють механізми, які усувають диспропорції та встановлюють таку мінову вартість, що ґрунтується на ціні рівноваги. В умовах монополії диспропорції зберігаються.

5. Рівновага досягається на основі дії всіх учасників ринку.

6. Рівновага здатна забезпечити максимально високий рівень задоволення потреб (безумовно, за наявності ресурсів).

7. Попит на кожний товар залежить не тільки від його ціни, а й від цін на всі інші товари. Наприклад, зростання цін на деякі продукти харчування призвело в Україні до зменшення попиту на періодичні видання. Багато людей відмовляються від передплати на газети і журнали. Різко скоротилися їхні тиражі.

8. Сума попиту споживача на всі закуплені ним товари і покупки за вартістю дорівнює сумі всіх проданих ним товарів і послуг (у тому числі послуг праці).

9. Ринок безперервно здійснює «пошук» так званих рівноважних цін.

10. Конкуренція — це важливий чинник встановлення рівноваги (через ціни). Існуючі цінові сигнали регулюють ринок, з допомогою їх досягається рівновага.

11. Для рівноваги потрібний ринковий механізм, який діє значно ефективніше, ніж у минулому так звана планова система.

1.2 Методи аналізу загальної рівноваги

Одні й ті ж ресурси можуть бути використані для виробництва різних благ, а ціна фактора виробництва визначається ціною продукції, яка виробляється із даного ресурсу. Це говорить про те, що ціни на різних типах ринків є взаємопов'язаними. Окрім того, від ціни ресурсу залежать доходи їх господарів, а доходи споживача визначають його попит і безпосередньо впливають на ціну блага. Кількісною мірою такого впливу є коефіцієнт еластичності попиту від доходу. На взаємозалежність всіх цін вказує і те, що будь-який товар, за виключенням товарів першої необхідності, є або ж взаємозамінним, або взаємодоповнюючим. Кількісною оцінкою такої залежності є коефіцієнт перехресної еластичності.

Отже, однією із особливостей ринкової економіки є те, що рівновага на окремому ринку залежить від рівноваги на інших ринках. В умовах вільної конкуренції сукупність цін на товари відповідає стану загальної рівноваги (рівноваги на всіх ринках), якщо задовольняються наступні вимоги:

- усі споживачі максимізують свою корисність за даних бюджетних обмежень;
- усі виробники максимізують свій прибуток за даної технології;
- для кожного блага попит дорівнює пропозиції.

На відміну від аналізу часткової рівноваги, аналіз загальної рівноваги здійснюється з передумови, що ціни і кількість благ на всіх ринках визначаються одночасно з урахуванням факторів зворотних зв'язків. Ефектом зворотного зв'язку називають зміну ціни і кількості товару на деякому ринку у відповідь на аналогічні зміни, що виникають на спряжених ринках. Наприклад, зміна ціни на нафту обов'язково позначиться на ринку газу, вугілля, а зміна цін на бензин - на ринку автомобілів і т. д.

Велика кількість факторів, що визначають систему рівноважних цін, робить моделі загальної економічної рівноваги значно складнішими за ті, що розглядались для часткової рівноваги. Існує дві основні моделі загальної економічної рівноваги: неокласична (або Вальраса) та неокейнсіанська. За допомогою моделей загальної економічної рівноваги намагаються відповісти на запитання: за яких умов можливе існування системи цін, яка забезпечує загальну рівновагу на всіх ринках?

Аналіз характеру взаємозв'язку цін благ розглянемо на взаємодії двох ринків за умови, що підвищення ціни на одне із благ підвищує попит на інше, і навпаки. Для виготовлення благ використовують одні й ті ж ресурси, а тому в міру підвищення ціни на одне із них зменшується пропозиція іншого. Функції попиту і пропозиції на обох ринках є лінійними:

$$K_1^D = a + bC_2 - cC_1; K_1^{DP} = -k - lC_2 + mC_1;$$

$$K_2^D = d + fC_1 - nC_2; K_2^{DP} = n - sC_1 + zC_2,$$

де $a, b, c, k, d, l, m, n, s, z$ – додатні коефіцієнти, що відображають характер попиту і пропозиції на ринках.

Вектор рівноважних цін має забезпечити рівновагу одночасно на обох ринках:

$$K_1^D = K_1^{DP}; \quad (13.1)$$

$$K_2^D = K_2^{DP} \quad (1)$$

$$K_2^D = K_1^{DP} \quad (2)$$

Підставивши відповідні значення функції попиту і пропозиції і вирішивши рівняння (1) і (2) відносно C_1 і C_2 отримаємо, що:

$$C_1 = a + bC_2; \quad (3)$$

$$C_2 = d + gC_2, \quad (4)$$

$$\text{де } a = \frac{a+k}{m+c}, \quad b = \frac{b+l}{m+c}, \quad d = \frac{d+n}{z+h}, \quad g = \frac{f+s}{z+h}.$$

Рівняння (3) і (4) визначають ціни часткової рівноваги, що забезпечують рівність попиту і пропозиції на одному із ринків за заданої ціни

на іншому ринку, рівноваги на якому може і не бути. Із цих рівнянь витікає також, що між цінами існує пряма залежність.

Щоб відшукати систему цін, яка забезпечує одночасну рівновагу на обох ринках, необхідно вирішити систему рівнянь (3) і (4). Графічне вирішення цієї системи показано на рис. 1: лінія 1, рівняння (3) і лінія 2, рівняння (4). Прямі 1 і 2 побудовані із передумови, що коефіцієнти β і γ менші за одиницю, а це означає, що попит і пропозиція на кожному із ринків в більшій мірі залежать від ціни цього, а не іншого блага. За таких умов прямі 1 і 2 перетнуться у першому квадранті, а їх спільна точка покаже вектор рівноважних цін $Ц_1^P, Ц_2^P$, що забезпечує стійку економічну рівновагу господарства, яке складається із двох ринків.

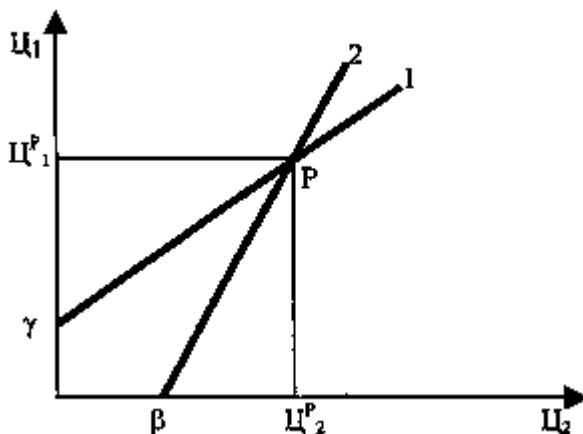

Рис. 1 Часткова і загальна рівновага

Припустимо, що на першому ринку встановилась рівновага за ціни $Ц_1^P$ (рис. 2). Із рівнянь (3) і (4) або за відповідними прямими на графіку можна установити, що на другому ринку за такої умови буде дефіцит. Ціна другого блага буде зростати, що зумовить підвищення попиту на перше благо і зниження його пропозиції. Внаслідок цього ціна першого блага також буде зростати. Тому, коли ціна на другому ринку підвищиться до $Ц_2^B$, на першому вона буде уже вище $Ц_1^A$. Якщо ціна на першому ринку на цей час прийме

значення C_1^C , то знову буде рівновага на першому ринку і дефіцит на другому. Так буде до тих пір, поки не сформується система рівноважних цін C_1^P і C_2^P .

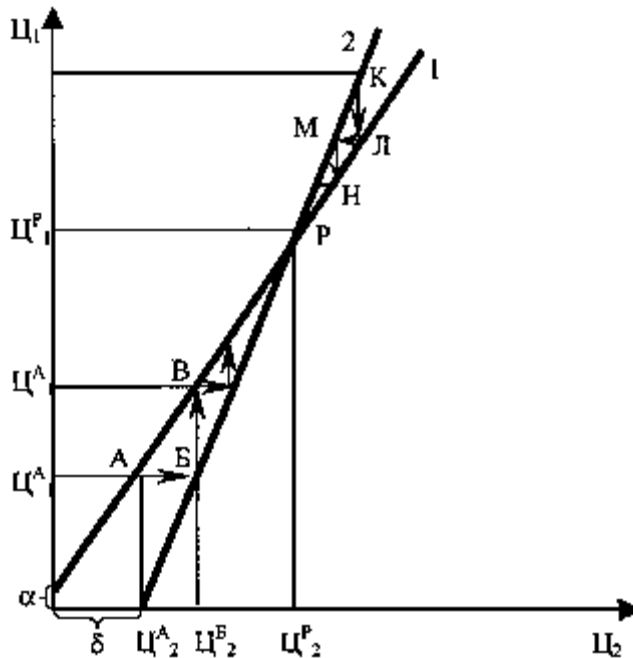

Рис. 2 Стійка загальна рівновага

Аналогічно, якщо ціни будуть вище рівноважного значення. Наближення до рівноважного значення на рис. 2 відмічено стрілками. Отже, ми маємо стійку загальну економічну рівновагу, подібну до часткової стійкої рівноваги.

Якщо параметри функцій попиту і пропозиції будуть такими, що $\alpha > 0$, і $\delta > 0$, але $\beta > 1$ і $\gamma > 1$, тоді прямі 1 і 2 не будуть перетинатися у першому квадранті, що говорить про те, що не існує системи цін, яка б забезпечила спільну рівновагу на обох ринках.

Якщо $\beta > 1$ і $\gamma > 1$, а $\alpha < 0$ і $\delta < 0$, то це буде вказувати на те, що загальна економічна рівновага двох ринків існує, але вона є нестійкою (рис. 3).

Тут, як і у випадку стійкої рівноваги, ми маємо загальну зміну цін на

ринках 1 і 2, але ця зміна буде спрямована у зворотному напрямку (віддалення від рівноваги).

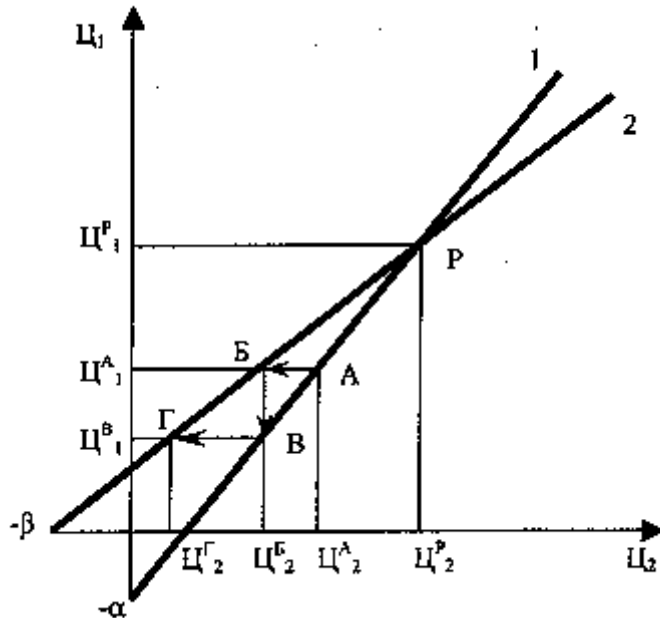

Рис. 3. Нестійка загальна рівновага

Отже, за лінійних функцій попиту і пропозиції на двох ринках взаємозамінних благ може існувати стійка спільна рівновага тільки за умови, коли попит і пропозиція кожного з благ в більшій мірі реагують на зміну ціни цього, а не іншого блага, тобто коли коефіцієнт прямої цінової еластичності більше за коефіцієнт перехресної цінової еластичності благ.

1.3 Конкуренція — важливий чинник встановлення рівноваги

Конкуренція - це центр ваги всієї системи ринкового господарства, тип взаємовідносин між виробниками з приводу встановлення цін і обсягів пропозиції товарів на ринку. Аналогічно визначається конкуренція між споживачами як взаємовідносини з приводу формування цін і обсягу попиту на ринку. Стимулом, що спонукає людину до конкурентної боротьби, є прагнення перевершити інших. У суперництві на ринках мова йде про

укладання угод і про частки участі в ринковій сфері. Конкурентна боротьба - це динамічний процес, що прискорює розвиток. Він служить кращому забезпеченню ринку товарами.

Конкуренція є необхідною і визначальною умовою нормального функціонування ринкової економіки. Але як будь-яке явище має свої плюси і мінуси. До позитивних рис можна віднести: активізацію інноваційного процесу, гнучке пристосування до попиту, висока якість продукції, високу продуктивність праці, мінімум витрат, реалізацію принципом оплати по кількості і якості праці, можливість регулювання з боку держави. До негативних наслідків - "перемога" одних і "поразка" інших, розходження в умовах діяльності, що веде до нечесних прийомів, надмірна експлуатація природних ресурсів, екологічні порушення й ін.

Конкуренція - визначальна умова підтримки динамізму в економіці, і в умовах конкуренції створюється більше національне багатство при меншій вартості кожного виду продукції в порівнянні з монополією і плановою економікою.

Основні функції конкуренції:

- Функція регулювання. Для того щоб устояти в боротьбі, підприємець повинний пропонувати вироби, яким віддає перевагу споживач. Звідси і фактори виробництва під впливом ціни направляються в ті галузі, де в них існує найбільша потреба.

- Функція мотивації. Для підприємця конкуренція означає шанс і ризик одночасно:

- підприємства, що пропонують кращу по якості продукцію або виробляють її з меншими виробничими затратами, одержують винагороду у вигляді прибутків (позитивні санкції). Це стимулює технічний прогрес;

- підприємства, що не реагують на побажання клієнтів або порушення правил конкуренції своїми суперниками на ринку, одержують покарання у вигляді збитків або витісняються з ринку (негативні санкції).

- Функція розподілу. Конкуренція не тільки включає стимули до більш високої продуктивності, але і дозволяє розподіляти прибуток серед підприємств і домашніх господарств відповідно до їхнього ефективного внеску. Це відповідає пануючому в конкурентній боротьбі принципу винагороди за результатами.

- Функція контролю. Конкуренція обмежує і контролює економічну силу кожного підприємства. Наприклад, монополіст може призначати ціну. У той же час конкуренція надає покупцю можливість вибору серед кількох продавців. Чим досконаліша конкуренція, тим справедливіша ціна.

Політика в області конкуренції покликана піклуватися про те, щоб конкуренція могла виконувати свої функції. Керівний принцип "оптимальної інтенсивності конкуренції" у якості цілей політики в області конкуренції припускає, що:

- технічний прогрес у відношенні виробів і прогресів швидко впроваджується (інновація під тиском конкуренції);

- підприємства гнучко адаптуються до мінливих умов (наприклад, схильності споживачів) (адаптація під тиском конкуренції).

У кожній ринковій економіці існує небезпека того, що учасники конкурентної боротьби спробують ухилитися від обов'язкових норм і ризику, пов'язаних із вільною конкуренцією, прибігаючи, наприклад, до змови про ціни або імітацію товарних знаків. Тому державу повинно видавати нормативні документи, що регламентують правила конкурентної боротьби і гарантують:

- якість конкуренції;
- саме існування конкуренції;
- ціни і якість виробів повинні бути в центрі уваги конкуренції;
- запропонована послуга повинна відповідати ціні й іншим договірним умовам;
- захищені правовими нормами товарні знаки і марки допомагають

покупцю розрізняти товари по їхньому походженню і своєрідності, а також судити про деякі їхні якості;

- обмежена за часом патентний захист і зареєстровані промислові зразки, а також зразки промислової естетики .

1.4 Рівновага як наслідок ефективного розподілу товарів

Поділ благ шляхом обміну товарами (благами) між індивідуальними споживачами був неефективним. Ефективним (за Парето) вважається такий розподіл, за яким жоден із споживачів не може поліпшити свій добробут не погіршуючи добробуту інших споживачів.

Дослідження ефективності розподілу можна здійснити за допомогою діаграми (коробки) Еджворта (рис. 4).

Діаграма являє собою поєднання карт байдужості двох споживачів з печатками координат благ в точках O_1 і O_2 . Кожна точка в коробці відображає відповідний розподіл двох благ поміж першим і другим споживачами.

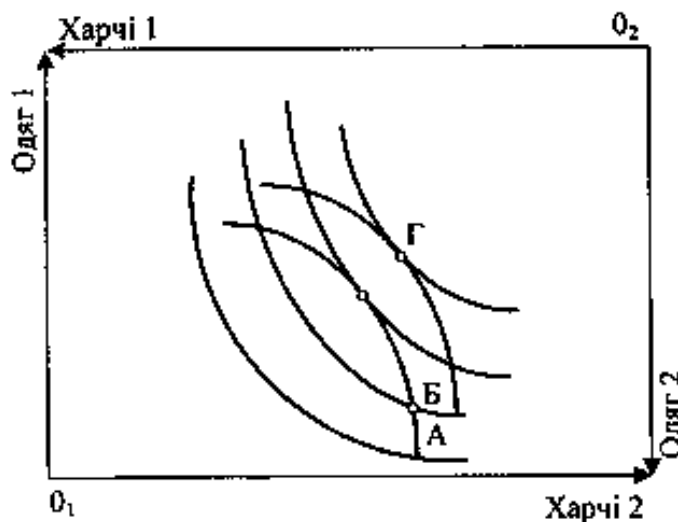

Рис. 4 Ефективність обміну

Припустимо, що початковий розподіл характеризується точкою А.

Обмін від А до В поліпшить добробут як першого, так і другого споживача, оскільки кожний з них переміститься на більш віддалену криву байдужості. Причому, в точках А і В рівновага споживачів не буде стійкою. Такою вона стане тільки в точці В, оскільки ГНЗ товарів першого споживача зрівняється з ГНЗ товарів другого споживача і обидва вони в цій точці будуть максимізувати свою корисність. З огляду на те, що таких точок взаємної рівноваги буде велика кількість (дотичність кривих байдужості першого і другого споживача в коробці Еджворта), можна говорити про існування контрактної кривої лінії, що відображає ефективний розподіл благ (рис. 5). Контрактна крива показує всі розподіли, після яких неможливі взаємовигідні торгівельні операції.

Обмін між двома споживачами залежить від різних причин. Проте, коли обмін здійснюється на конкурентному ринку, де як продавець, так і покупець приймає ціну як належне, вирішується тільки: скільки покупок та продажів здійснити за даної ціни. Причому, реальні ціни обміну на ринках товарів не мають значення. Суттєвим є лише їх співвідношення.

За допомогою тієї ж коробки Еджворта можна показати, що конкурентні ринки (лінія 0, Д, В, Г) приведуть до ефективного обміну. Якщо співвідношення цін на товари відомі і відомий початковий їх розподіл (рис.6, точка А), можна визначати точку ефективного розподілу, яка одночасно буде і точкою рівноваги на конкурентних ринках товарів. Для цього через точку А необхідно провести лінію ціни (ЦЦ1), нахил якої буде визначатися співвідношенням цін товарів і на цій лінії визначити точку Б, в якій дотичними до лінії ціни будуть криві байдужості всіх споживачів.

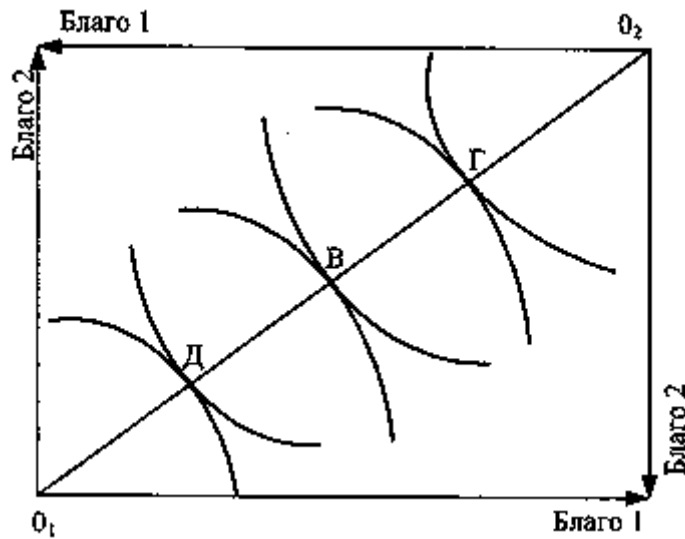

Рис. 5. Крива контрактів

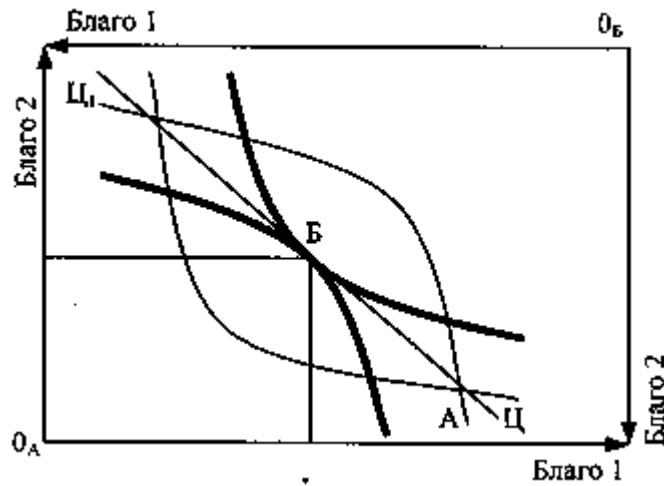

Рис. 6. Конкурентна рівновага обміну

Конкурентна рівновага - це набір цін, за якого величина попиту відповідає обсягу пропозиції на кожному ринку. Але не всі ціни відповідають стану рівноваги. Це буде тільки тоді, коли граничні норми заміщення благ на ринках будуть відповідати співвідношенню цін, тобто

$$ГНЗ_{\text{бл1}/\text{бл2}}^A = ГНЗ_{\text{бл1}/\text{бл2}}^B = \frac{Ц_{\text{бл1}}}{Ц_{\text{бл2}}}$$

Якщо якийсь з ринків буде нерівноваженим, то надлишковий попит чи пропозиція змусять ціни змінитися, поки вони не досягнуть рівноваги. Отже,

ми розглянули найпростішу модель того, як діє "Невидима рука" Адама Сміта. Згідно з цим перша теорема економічної теорії добробуту говорить про те, що якщо кожен, хто торгуючи на ринку максимізує свою корисність і при цьому відбувається взаємовигідна торгівля, то в результаті встановлюється рівновага, за якої розподіл товарів є економічно ефективним.

1.5 Дослідження ефективності виробництва в ринковій економіці

Вище ми розглянули умови ефективного розподілу при обміні двох товарів. Тепер розглянемо ефективність вкладень у виробництво цих товарів. Будемо виходити, з того, що існує фіксована загальна пропозиція ресурсів праці і капіталу для виробництва тих самих двох благ (їжі та одягу). Люди пропонують виробничі ресурси. На виручені кошти формують попит і споживають блага. Коли ціна одного з ресурсів зростає, люди, що сформували більшість його пропозиції, отримують більшу виручку і збільшують споживання одного із благ. Це, в свою чергу, призведе до збільшення попиту на виробничі ресурси і вплине на їх ціну. Тільки аналіз загальної рівноваги дасть змогу визначити ціни, які зрівноважать попит і пропозицію на кожному ринку (ресурсів і благ).

Як і для дослідження ефективності обміну скористаємося коробкою Еджворта, але замість благ на осях координат відкладемо кількість (в натуральному виразі) ресурсів, які використовуються в виробництві цих благ.

Контрактна лінія (крива виробничих контрактів на придбання ресурсів) – це всі технічно ефективні поєднання вкладень. Кожна точка (А), яка не лежить на цій кривій, характеризує неефективний розподіл ресурсів на виробництво благ (рис.7). Якщо дві ізокванти перетинаються, ресурси можна перерозподілити і збільшити виробництво хоча б одного із благ. Будь-який розподіл всередині заштрихованої площі збільшує виробництво обох товарів порівняно з точкою А.

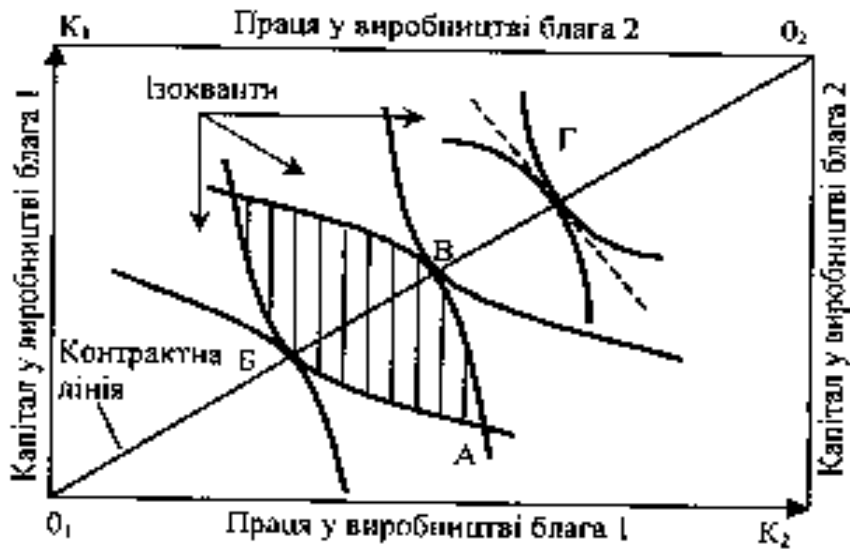

Рис. 7. Ефективність у виробництві

Нам відомо також, що коли виробники благ мінімізують витрати виробництва, вони застосовують такі поєднання ресурсів (праці та капіталу), що співвідношення їх граничних продуктивностей дорівнює співвідношенню цін і граничній нормі технологічного заміщення ресурсів, тобто

$$\frac{MP_q}{MP_K} = \frac{w}{c} = ГНТЗ_{q/K}$$

Оскільки ГНТЗЧ/К дорівнює нахилу ізокванти виробника, то конкурентна рівновага на ринку ресурсів забезпечується, якщо кожний виробник використовує працю і капітал так, що нахил ізоквант співпадає і дорівнює співвідношенню цін обох ресурсів. Тому точка конкурентної рівноваги має лежати на кривій контрактів, а конкурентна рівновага у виробництві є ефективною. Місце положення точки рівноваги на кривій контрактів залежить від попиту споживачів на блага (товари).

Легко переконатися, що коли ми розпочинаємо розподіл поза кривою контрактів, обом виробникам буде вигідно додатково найняти робітників або орендувати капітал, так що, мінімізуючи витрати, вони можуть перерозподілити свої ресурси. Зрозуміло також, що конкурентна рівновага на ринку ресурсів не є однозначною. Ефективне використання ресурсів

допускає, що може вироблятися багато одного блага і мало іншого, і навпаки. Це витікає із кривої межі(границі) виробничих можливостей.

Крива виробничих можливостей (рис. 8) показує різні співвідношення виробництва благ, які можна отримати за фіксованого використання ресурсів. Кожна точка Б, В, Г на межі виробничих можливостей є похідною від кривої виробничих контрактів і відображає рівень ефективного виробництва благ.

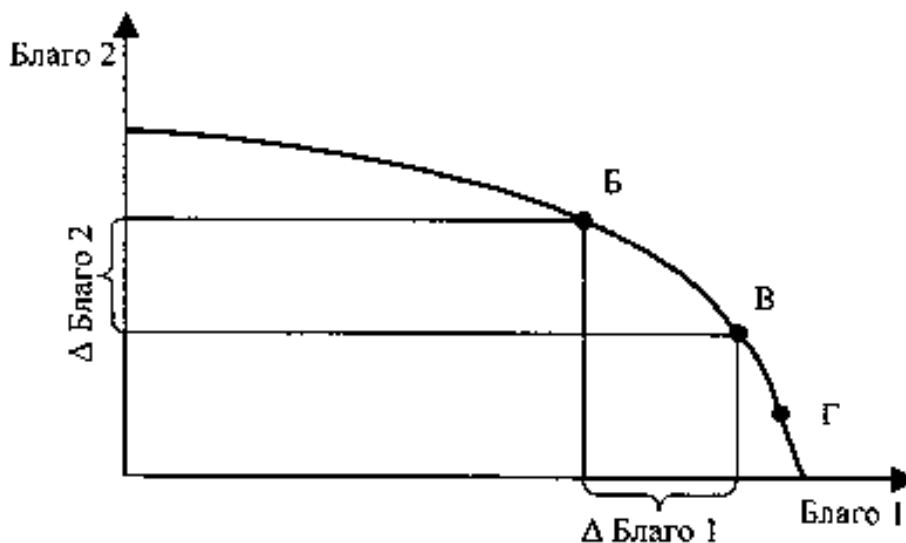

Рис. 8. Межа виробничих можливостей

Межу виробничих можливостей як і криві байдужості та ізокванти можна характеризувати кількісно. Такою кількісною характеристикою межі виробничих можливостей є гранична норма трансформації (ГНТ), яка характеризує кількість одного блага, від якої потрібно відмовитися заради отримання додаткової одиниці іншого. Вимірюється тангенсом кута нахилу дотичної до кривої в точці.

У міру переміщення по кривій виробничих можливостей зверху вниз ГНТ зростає, що є слідством того, що продуктивність (віддача)ресурсів відрізняється при їх вкладенні у виробництво різних благ. Існує точка Б, де $ГНТ = 1$, тобто точка, де віддача від ресурсів у виробництво різних благ однакова.

Межу виробничих можливостей можна представити і в термінах витрат

виробництва, оскільки продуктивність і витрати ресурсу є взаємопов'язаними показниками. Тому на межі виробничих можливостей виконується умова, що

$$ГНТ = \frac{ГВm_{бл1}}{ГВm_{бл2}},$$

для того щоб економіка була ефективною, вона має не лише випускати товари за мінімальних витрат, а й випускати їх у такій номенклатурі, яка відповідає бажанням людей заплатити за них. З теорії споживання відомо, що ГНЗ вимірює бажання заплатити за додаткову одиницю одного блага, скороченням споживання іншого

$$ГЗН = \frac{\Delta бл2}{\Delta бл1}.$$

Але це відношення благ у теорії виробництва є не що інше, як ГНТ (гранична норма трансформації). Отже, виробництво буде ефективним лише тоді, коли для кожного споживача буде мати місце рівність:

$$ГНЗ = ГНТ.$$

Усі точки на межі виробничих можливостей технологічно ефективні. Але не всі з них відповідають виробництву товарів, які максимізують корисність споживача. Тільки в точці А досягається ця узгодженість (дотичність кривої байдужості до кривої межі виробничих можливостей).

Оскільки уподобання щодо одних і тих же товарів у різних споживачів різні, то практичне вирішення цієї задачі методами прямого (нормативного планування) є достатньо складною і трудомісткою задачею. З цим завданням з меншими витратами і без залучення для цього бюрократичного апарату із структури органів управління більш ефективно справляється налагоджена система ринкової конкуренції (рис. 9).

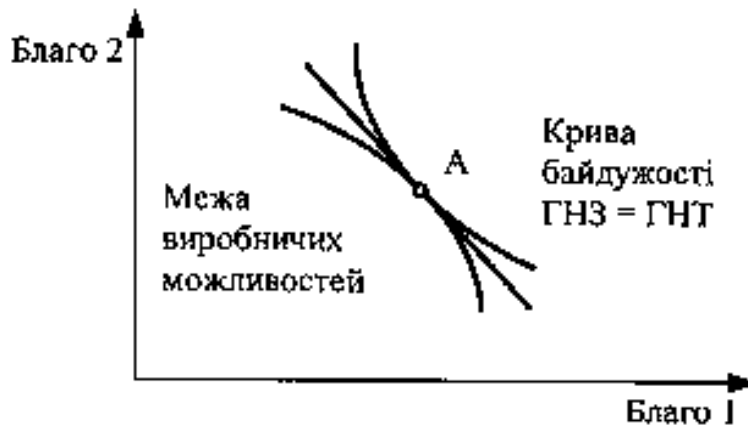

Рис. 9. Ефективність виробництва

Припустимо, що на ринку благ X і Y сформувалось співвідношення цін $\left(\frac{C_x}{C_y}\right)$. Якщо виробники використовують ресурси ефективно, то вони вироблятимуть X_A і Y_A продукції ГНТА, яке якраз відповідає цьому відношенню цін (рис. 10).

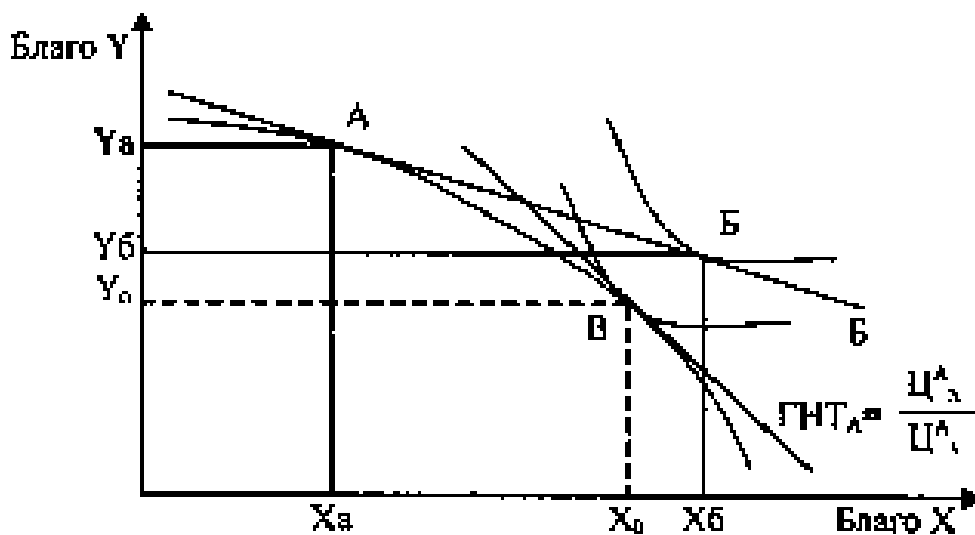

Рис. 10. Рівновага споживачів і виробників

Зустрівшись з такими бюджетними обмеженнями, споживачі будуть вибрати точку Б, в якій вони максимізуватимуть свою корисність на кривій байдужості Б2;. Оскільки виробник бажає виробити X_A одиниць продукції, а

споживачі бажають купити ХБ одиниць продукції, то виникає надмірний попит на благо Х. Відповідно споживачі бажають купити іншого блага в кількості УБ, а виробники - виготовити його в кількості УА, виникає надмірна пропозиція блага У. Тому ціни на блага на ринку будуть змінюватися: зростатимуть на благо Х і зменшаться на благо У. Оскільки відношення цін ($ЦХ/ЦУ$) буде зростати, то лінія цін, яка відповідає ГНТ, буде переміщатися (перекочуватися) вздовж виробничої межі. Рівновага буде досягнута в точці В, де споживачі вирівнюють свою ГНЗ із ціновим співвідношенням граничної норми трансформації виробників.

Висновки

Однією із особливостей ринкової економіки є те, що рівновага на окремому ринку залежить від рівноваги на інших ринках. В умовах вільної конкуренції сукупність цін на товари відповідає стану загальної рівноваги (рівноваги на всіх ринках).

На встановлення рівноваги впливає взаємозв'язок між попитом і пропозицією. Зміни цін впливають на попит і пропозицію і навпаки; зміна попиту впливає на пропозицію. За лінійних функцій попиту і пропозиції на двох ринках взаємозамінних благ може існувати стійка спільна рівновага тільки за умови, коли попит і пропозиція кожного з благ в більшій мірі реагують на зміну ціни цього, а не іншого блага, тобто коли коефіцієнт прямої цінової еластичності більше за коефіцієнт перехресної цінової еластичності благ.

В результаті конкуренції, співвідношення попиту і пропозиції, наявності ресурсів та інших чинників встановлюється рівноважна ціна. Загальна рівновага здійснюється щодо всіх товарів. Це пояснюється тим, що потреба у цьому товарі залежить від наявності інших товарів.

Конкуренція є необхідною і визначальною умовою нормального функціонування ринкової економіки. Але як будь-яке явище має свої плюси і мінуси. До позитивних рис можна віднести: активізацію інноваційного процесу, гнучке пристосування до попиту, висока якість продукції, високу продуктивність праці, мінімум витрат, реалізацію принципом оплати по кількості і якості праці, можливість регулювання з боку держави. До негативних наслідків - "перемога" одних і "поразка" інших, розходження в умовах діяльності, що веде до нечесних прийомів, надмірна експлуатація природних ресурсів, екологічні порушення й ін.

Конкуренція — це важливий чинник встановлення рівноваги (через ціни). Існуючі цінові сигнали регулюють ринок, з допомогою них досягається рівновага. потрібний ринковий механізм, який діє значно ефективніше, ніж у

минулому так звана планова система.

Отже, рівновага досягається на основі дії всіх учасників ринку і здатна забезпечити максимально високий рівень задоволення потреб (безумовно, за наявності ресурсів). Попит на кожний товар залежить не тільки від його ціни, а й від цін на всі інші товари. Конкурентна рівновага - це набір цін, за якого величина попиту відповідає обсягу пропозиції на кожному ринку. Але не всі ціни відповідають стану рівноваги. Це буде тільки тоді, коли граничні норми заміщення благ на ринках будуть відповідати співвідношенню цін.

Список використаної літератури:

1. Гасанов Р.М Промислове шпигунство на службі монополій. М.: Міжнародні відношення. 1986
2. Горошко М. Ф., Кулішов В. В.
3. Мікроекономіка: Тести. Ситуації. Задачі. Задачі / Навчальний посібник. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2003. – 368 с.
4. Мочерний С.В. Основи економічної теорії. Київ 1998
5. Портер. М Міжнародна конкуренція. М.:1994
6. Робинсон. Дж. Економічна теорія недосконалої конкуренції. М.1986
7. Рузавін. Г.И. Основи ринкової економіки. М.: ЮНИТИ. 1996.